

ETNİKLİK VE TERÖR

Prof. Dr. Mustafa E. ERKAL*

Etniklik kolay tarifi yapılamayan ancak daha ziyade kültürel özelliklerle ilgili bir kavramdır. Bir başka ifadeyle genelde doğuştan sonra elde edilenler ve kazanılanları kapsadığından daha ziyade biyolojik menşe dışında aranır. Bundan dolayı etnik kimlik ile kültürel kimlik içiçedir ve biri diğzerinin yerine kullanılabilir. Etniklik sosyal etkileşimin doğurduğu bir olgu olup, etniklikte biyolojik fark mutlak aranan bir faktör değildir. Etniklik kültürle bir başka ifadeyle yaşam tarzıyla ilgili olduğundan etnisite, kültürün herhangi bir unsuruyla özdeşleştirilemez. Etniklik bundan dolayı sadece dil, din, örf ve adetler, ayrı bir edebiyat geleneği, sanat anlayışı ile tek tek ve kültür organik bütününden ayrı değerlendirilemez.

Etniklikten kaynaklanan etnik grup bütünden sosyal mesafe bakımından uzak daha çok kültürel olarak teşekkül etmiş bir sosyal gruptur¹. Bir etnik grubun ortaya çıkması için ana kültür kalıbından, hakim kültürden dilde, dinde, örf ve adetlerde, edebiyatta, mimaride, musikide, sosyal hayatın her bir parçasında farklılık söz konusu olmalıdır. Sadece mahalli dil farkı değil, yaşam tarzı farkı varsa etnik gruptan bahsedilebilir. Etnik grup ortak kolektif şuur, farklı tarih anlayışı, örf ve adetlerden ve farklı inançlardan kaynaklanır². Etnik grup kültürel açıklama gerektirir. Irki gruplar ise fiziki, genetik açıklamalara ihtiyaç duyurur³. Bu bakımdan etnik grup kültürel değerlere endekslidir. Etnik grup bir nesilden diğzer nesile aktarılan ve aynı sosyal ve kültürel geleneğe ortak olan topluluklar olarak da tarif edilebilir. Her ne kadar etnikliği tayin eden

* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Morris, H.S., "Ethnic Groups" Maddesi, International Encyclopedia of Social Sciences, C.5, sh. 167-172.

² "Ethnic Group" Maddesi, Dictionary of Sociology, Glasgow 1991, sh. 202-203.

³ Soroka, M., Bryjak, G., Sociology, Cultural Diversity in Changing World, Boston 1990, sh. 170.

değerler ve kültür unsurları belirli ise de, bunlar da iç dinamiklerinin bir gereği olarak tarih boyu değişmez değillerdir. Bunlar ilavelere ve yeniden şekillenmelere maruz kalabilirler. Bu durum etnikliği etkiler.

Batılı sosyologlar Batı toplumlarının çok etnikli yapılarını esas alarak kimliğin çok parçalı ve karmaşık olduğunu belirtirler. Fertler içinde yer aldıkları parçalarda zamanla ve duruma göre esnek bir şekilde değişmeye uğrayabilirler (situational identity)⁴. "Durum kimliği" olarak tercüme edilebilecek bu çeşit kimlik dinamik ve değişkendir. Şehirleşme ve sanayileşme süreci, sosyal ve ekonomik gelişme, fert ve sosyal grupları yukarı veya aşağı doğru sosyal hareketliliğe uğratabildiği gibi, kimliklerinin bazı bölümlerinde mesleki mensubiyet dolayısıyla farklılıklar ortaya çıkarabilir. Bunun tersi "ilkçi", "doğuştan" olarak içinde yer alınan devamlılık ve değişmezlik gösteren "primordial" kimliktir. Bunların her ikisi de bazen birlikte görülebilir.

Aynı kültür değerlerine ortak olan fertler bir etnik grubu oluşturmalarına rağmen, farklı bir milliyet ile tanımlanmalarına da ihtiyaç olmayabilir. Bunlar aynı sosyal sınıfın da üyesi olmayabilirler. Bu bakımdan konuya sınıfsal yaklaşmayız. Etnikliği kapitalizme bağlamak, onunla birlikte düşünmek sınıfsız ve devletsiz topluma geçildikçe etnikliğin ortadan kalkacağını varsaymak diğer benzer varsayımlarda olduğu gibi fazlaca teoriktir. İnsan toplulukları milletleştikçe millet altı kümelerdeki biz şuuru milli toplum seviyesindeki biz şuuru taşıdıkça, milli seviyede ortak paydalar (kabul ve redler) ve mensubiyet şuuru geliştikçe, aynı milli devlete (ulus-devlete) ait olma gelişebilir. Aslında milli devlet ve milletleşmenin özelliği ve esprisi de budur. Milletleşmiş bir toplumda hakim kültür niteliği taşıyan, standart kültürün bir çan eğrisi şeklinde ifade edilmesi de uygun olabilir. Bu çan eğrisinin ortasını hakim standart kültür teşkil eder. Bu çan eğrisinin her iki tarafında da farklılıklar ve sapmalar da olabilir. Türkiye'deki çan eğrisindeki hakim kültür Türk kültürüdür ve Türk kimliğidir.

Avrupa'da çok kültürlü ve çok etnikli yapılaşmanın doğuşu bazı Batı Avrupa ülkelerindeki yapı özelliklerinden ve tarihi gelenekten kaynaklanmıştır. Zamanla sömürge ahalisinin bağlı olduğu ülkeye göçü, pasaport ve vatandaşlık haklarının alınması, II. Dünya Harbinin milyonlarca insanın ölümüne sebep olması, ailelerin dağılması, milli sınırların değişmesi, yeni siyasi yapılanmada çok değişik etnikliğe sahip toplumların farklı ülke sınırları içinde kalması, Harp sonrası Avrupa'da ticaretin gelişmesiyle artan coğrafi hareketlilik, 1960 sonrası gelen yabancı işgücünün zamanla misafir işçi olmaktan çıkıp göç alan ülkelerde yerleşik ve ayrı birer etnik grup oluşturmaları çok kültürlülüğü ve çok etnikliliği doğurmuştur. Çok kültürlülük çok seslilikle karıştırılmamalıdır. Çok kültürlülüğü

⁴ Cohen, R. and Kennedy, T., Global Sociology, Macmillan, London 2000, sh.110.

esas alan politikalar karmaşık (heterojen) yapılarda çimento rolü oynar ve güç kaynağıdır. Homojen yapılarda ise güç kaynağı değil, çatışma kaynağı olabilir.

Homojen (mütecenis) yapı etnik ve alt kültür farklılıklarının asgari seviyede bulunduğu bir sosyal yapıdır⁵. Homojen toplumlarda kültürel faktörlere göre bazı sosyologlar %65, bazıları ise %80 oranında hakim kültür özelliği aramaktadırlar⁶. Homojen olmayan toplumlarda kültürel kimlik yasal olarak tayin edilir ve anayasal vatandaşlık olarak şekillenir. Aynı veya benzer kültürel paydaları paylaşmayan, kültürel mutabakatları kurulamamış veya geliştirilememiş toplumlarda anayasadan doğan kimlik ön plana çıkabilir. Oldukça homojen yapılarda ise, mensup olma, katılma veya bir kültüre üyelik hukuki olmanın ötesinde kültürel, ortak paydalara dayanır ve doğrudan anayasadan kaynaklanmaz. Ancak, anayasada da ifadesini bulabilir.

Etnik farkların yoğun olduğu yapılarda mahallilik ve dışa kapalılık zayıflayan coğrafi hareketlilik ön plana çıkar. İçten evlenme yoğundur. Kabristan ve mabed farklı olabilir. Aynı etniklik dışında olanlarla ticari ve ekonomik işbirliği zayıflayabilir.

Milli kimlik, bir tarih sürecinden bugüne süzülerek, zenginleşerek gelen belirli bir yaşama tarzının milli seviyedeki standart görünümü ve etikettir. Coğrafyaya damgasını vurarak onu vatanlaştıran hakim kültür reddedilerek alt kültür özelliklerinin bütünü zenginleştirici özelliklerinden bahsedemeyiz⁷. Prof.Yinger'e göre, alt kültür ve mahalli kültür özellikleri milli kültüre rakip değildir, onu tamamlar⁸. Milli kültürü reddedici eğilimlerin altında, ırkçılığı reddeder gibi görünmelerine rağmen, mikro ırkçılık eğilimleri vardır.

Aslında ırkçılık, klasik tanımlarının dışında da gözlenebilmektedir. Irkçılık sadece biyolojik faktörlere bağımlı olarak değerlendirmeler yapmak ve insanları tasnif edebilmek değildir. Irkçılık marjinal farklılıkların abartılması, kutsallaştırılması ile, daha çok kültürel faktörler kullanılarak yapılan "biz" ve "öteki" ayırımıdır. Mahalliliğin milliliğin önüne geçirilmesi ve kabilecilik yapılmasıdır. Bu bir bakıma "etnosantrizm" sayılabilir. Küreselleşme de farklılıkların yaratılması ve topluma karşı kullanılmasında uygun bir zemin hazırlamaktadır. Bir toplum içinde o topluma karşı kullanılacak unsur ve grup farklılıkları "çok kültürlülük" şemsiyesi altında korunmakta ve desteklenmektedir. Kullanılmayacak olanlara ise, ilgi bile duyulmamakta, insan hakları dahil hiç bir konuda hesaba katılmamaktadırlar. Ama diğerleri o milli devletle kavgada Dünya egemenliği peşindeki küresel güçler için vazgeçilemez birer kozdur.

⁵ Yinger, M.J., Ethnicity, New York 1994, sh.5-6.

⁶ Türkdoğan, O., Niçin Milletleşme, İstanbul 1995, sh.9, 199.

⁷ Yinger, M.J., a.g.c., sh.72.

⁸ Aynı eser, sh.73.

Bir milli kimlik tepeden aşağıya dayatılan veya devletçe üretilen bir nesne değildir. Devleti kimlik fabrikası olarak görmek yanlıştır. Milli kimlik devlete yansır. Milli kimlik zannedildiğinin aksine iradi de değildir. Milli kimlik dilekçeyle sahiplenilen veya pazarda satılan bir mal veya üretilen bir unsur değildir. Bu konuda J.J. Rousseau'nun **mukavele teorisi** eksik bir değerlendirmedir. Bir kimliği tercih, iş akdi mukavelesi gibi düzenlenemez. İnsan sosyal bir varlıktır. Çoğu kere bir fert yer yer reddedebildiği bir kimliğe ve onun yaşama tarzına iradesi dışında uyur ve kendini ondan soyutlayamaz.

Kültürel kimlik, içinde yaşanan, katılma ve paylaşma özellikleriyle üyesi olunan bir kültür çevresinin, yaşama tarzının fertlere ve sosyal gruplara yansımalarıdır. Onlarda müşahhaslaşmasıdır.

Kimlik sorunu, bir tarafta moda bir akım haline gelen yapay parçalanmışlık, kutsallaştırılan çokkültürlülük, diğer taraftan ise, farklılıklar üzerindeki bütünleşme arasında gidip gelmektedir. Farklılıkların aşırı bir şekilde vurgulanması ve öne çıkarılması, farklı kabul edilenleri bir çeşit dışlamadır. Onları milli toplumun dışında düşünmektir. Bir toplumun mümkün olduğu kadar farklılaştırılarak daha anlamlı bütünleştirilebileceği iddiaları gerçekçi değildir.

Kimlik doğuştan elde edilen özelliklerden etkilenebilir. Ancak doğuşla kesin ve değişmez bir şekilde elde edilemez. Kimlik, sosyal çevreye göre şekillenir (nurture). Ferdin taleplerine ve iradesine göre de kimlik belirlenemez. Kimliğin sosyal ve kültürel özelliğinin ağır basması bundandır.

Etnik gruptan farklı olarak etnik azınlık milletlerarası anlaşmalarla gündeme gelebilir. Etnik azınlık grup kültürel veya ırki özellikleriyle hakim kültürden farklı, baskı altında olmakla, sosyal ve ekonomik dezavantajlarıyla belirlenir. Mesela, Batı Trakya'daki, Kosova ve Bulgaristan'daki Türk azınlık ve Irak'daki Türkmenler gibi. Bazı durumlarda azınlık grup hakim (dominant) grup halinde olabilir. Meselâ, Güney Afrika'da azınlıkta olan beyazlar hakim gruptur. Ancak, genelde etnik azınlıklar dominant grubun dışında olmalıdır. O ülkenin hukuki bakımdan vatandaşı durumundadırlar. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun kurmuş olduğu Ayrımların Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komitesi'ne göre azınlıkların devletlerine bağlı olmaları ve onu parçalayıcı eylemlerden kaçınmaları gerekir. Azınlık çoğunluk haklarına sahip olmamak ve dışlanmışlık demektir. Milli devlet dışında ayrı bir hükümlerlik hakkı olmama şartı azınlık olmada aranır. "Biz" ve "onlar" kavramları şuurlu ve yaygın bir şekilde yer etmelidir.

Etnik veya kültürel kimlikte bir grubun kendisine bizzat kendi bakış açısı **emik** yaklaşım olarak adlandırılır. Dışardan belirli bir gruba kimlik bakışı ise **etik** yaklaşımdır.

Kimlik çoğu kere açık uçlu sorulara konu olmaktadır: "Siz kimsiniz, milliyetiniz ve ülkeniz nedir?" Bu sorulara milli kimlikle ilgili cevaplar verilir ve bunlar kültürelidir. Çok kültürlü toplumlarda vatandaşlara yöneltilen sorulara verilen cevaplarda ülke ve mensup olunan milliyet esas alınmış, büyük bir çoğunluk mensup olduğu milletin alt kültür özelliklerini etnik grubu veya mezhebi ifade etmek ihtiyacı duymamışlardır. Mesela, İsviçre'de yapılan bir kimlik araştırmasında cevap verenlerin yarısından fazlası kendini İsviçreli kimliği içinde görmüş, Hollanda'da da yapılan benzer bir araştırmada dar bir mensubiyet şuurunun çok üstünde Hollandalı olmak ortaya çıkmıştır. Avusturya'da da benzer sonuçlar alınmıştır⁹.

Etnik çatışmanın bulunmasının ön şartı farklı etnik grupların mevcut olması değildir. Etnik hakim grubun diğer veya diğerlerine karşı sistemli bir ayrımcılıkta bulunmasıdır. Bazı hallerde hakim etnik grup durumunda olmayan bir etnik grup da diğerlerini reddedebilir ve ayrımcılıkta bulunabilir. Bu durumda hakim etnik grup niteliği taşımayan grup vatandaşlık kültürüne sahip değildir, farklı bir hükümlerlik peşindedir ve mensup olduğu ulus-devleti hedef almaktadır. Bunlar etnik çatışmanın zeminini meydana getirebilir.

Türkiye'de Lozan anlaşmasıyla Ermeni, Rum ve Yahudiler azınlıklar sayılmıştır. Ancak, bunların önemli bir bölümü de dün Osmanlı'da, bugün Türkiye Cumhuriyeti'nde çoğunluk haklarını kullandıklarından azınlık olmaya itiraz etmişler ve Türk hoşgörüsüne yüzyıllardır sığınmanın kadirşinas örneklerini vermişlerdir. Kendilerini Türk milletine mensup sayan, Türk Kültürünü bir hayat tarzı olarak paylaşan gayri müslimleri de Türk kimliği dışında düşüneymeyiz. Nitekim, musikiden çeşitli sanat dallarına kadar bir çok gayri müslim vatandaşımız Türk kültürünü paylaşabildikleri için güzel eserler ortaya koyabilmişlerdir. Türkiye'deki dini azınlıklar ve dini etnik gruplar, "diyaspora" toplulukları doğrultusunda siyasallaşamadıkları için dışlanmakta ve tenkit edilmektedirler. Diyaspora doğrultusunda siyasallaşamamanın etnik alt kimliği ortadan kaldıracağı varsayımı, Türkiye gerçeğinde geçerli değildir. Tersine dini açıdan farklarını, örf ve adetlerini yaşatan dini azınlıklar paylaştıkları ve katıldıkları geniş bir kültürel alanda kimliklerini yüzyıllardır koruyabilmişlerdir ve buna da yardımcı olunmuştur.

Günümüzde yapılmak istenen İslami azınlık yaratma ve bunun için de artık silahlı terörü kullanamadıklarına ve örgütle devlet pazarlık yapsın diyemediklerine göre, kültürel hakları örtü olarak kullanmaktır. Kopenhag kriterleri içinde Türkiye'ye dayatılmak istenen yapay İslami azınlık modelidir. Dünyada soğuk harp dönemi geride kaldı iddiaları tartışılarsun, Türkiye üzerinde

⁹ Horowitz, D.L., *Ethnic Groups In Conflict*, London 1985, sh.18-19.

soğuk harp yoğunlaşmaktadır. Ülkemizde bu tez ve maksatlı iddialara karşı mücadele yönteminin netleştirilmesi gerekirken, bunun yerine dış dayatmalarla uzlaşma aranıyor görüntüsü verilmekte, eskiden ülke çıkarlarını en çok koruyabilmek ön plana çıkarken, günümüzde AB taleplerinin ülkemizde kamuoyuna en iyi kabul ettirilebilmesi, pazarlanabilmesi öncelik almaktadır. Herhangi bir makama aday ararken bu çarpık yaklaşım dikkati çekmektedir.

"Türkiye'de Etnik Gruplar" isimli bir araştırması olan P.A. Andrews Lazların, Gürcülerin ve Çerkezlerin tam ve farklı bir etniklik içine sokulamayacağını belirtmektedir¹⁰. Araştırmada hem kültürel, hem ırki özellikler ve mezhebi esas alan kıstaslar birlikte düşünülerek bir oryantalist yaklaşımı ile etnik grup sayısı şişirilmeye çalışılmıştır. Böylece **etnisite** kapsamı tanımlara uymayan ölçüde genişletilmiş, derece farkları mahiyet farkı gibi gösterilmiş–Kazak, Kırgız, Uygur, Özbek, Tatar, Dağıstanlı, Balkar, Karaçay, Tahtacı, Azeri, Nogay Türk etnikliği dışında ele alınmış–tır. Etniklikle ilgisi olmayan göçmenlik, göç eden nüfus etnik grup kapsamına alınmış, Alevi ve Sünni Türkler, Alevi ve Sünni Yörükler, Alevi ve Sünni Türkmenler farklı etniklik içine sokulmuşlardır. Türkiye'den 1962'de göç edip giden Molokanlar (Beyaz Rus) da hesaba katılmıştır. Keza Kuban Kazakları, Almanlar ve Estonlar da aynı durumdadır. Yazar, genelde dilce, dince ve kültürce hakim Türk Kültürünün ayrılmaz parçası olan her bir unsuru ayrı düşünmekte, ancak bazı etnikleştirdiği gruplara da tam etniklik vermeyerek çelişkiye düşmektedir.

Türkler dışında çarpık tasniflerle etnik gruplaştırılanlar içinde Türkçeden başka anadili olanların oranı nüfusun %9'u olduğunu düşünürsek, bunun %7'si Kürtçe ise, demek ki nüfusun %2'si de 45 etnik grup tarafından paylaşılmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 8802 denek üzerinde yapılan bir araştırmada deneklerin ancak %5.8'i Türkiye'de etnik çatışmanın yaşandığını ifade etmişlerdir¹¹. Bu bulgu da Güneydoğu Anadolu sorununun bir etnik çatışma olmadığını ortaya koymaktadır. Nitekim bölücü terör dolayısıyla tutuklananlar üzerinde yapılan Prof.Dr.Cihat Özönder tarafından yürütülen bir başka araştırmada tutukluların %75'i örgüte katılmada ailelerinin muhalefeti ile karşılaşmışlardır. Terör ile etniklik arasında doğrudan bağlantı kurulamayacağını ortaya koyan bir gösterge de terör örgütüne katılma sebebi olarak "Kürdistan kurma"yı görenlerin oranının %16.5 olmasıdır. Bir başka husus da bazı ailelerden terör örgütü üyesi çıkarken aynı aileden çok sayıda "korucu" olmasıdır.

Araştırmada etnik kökenlere göre dağılım ele alındığında deneklerin

¹⁰ Andrews, P.A., Türkiye'de Etnik Gruplar, İstanbul 1992, sh.253.

¹¹ Özdağ, Ü., Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batıya Göç Edenlerde Kültürel Yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu, Ankara 1995, sh.448.

%15.8 Türk, %2.9 hem Kürt hem de Türk, %59.5 Kürt, %7.9 Zaza, %10.3 Arap olduğu ortaya çıkmıştır.

Aynı araştırmaya göre insanları birbirinden ayıran en önemli fark "dinleridir" diyenler %14.2, "ahlak anlayışı"ni öne çıkaranlar %13.8, "siyasi görüş"ü temel alanlar %12.8, "ırklaradır" cevabını verenler %7.8'dir. "İnsanlar arasında hiç bir fark önemli değildir " görüşünü ileri sürenler ise %36.2'yi bulmaktadır.

Bu çalışmada deneklere ülkemizde farklı kökenden insanlar arasındaki ilişkilere bakışları da sorulmuştur. Buna göre "hepimiz tek bir milletiz, et ve tırnak gibiyiz" cevabını verenler %40.8, "farklı kökenden insanlar arasındaki ilişkilerde biraz daha fazla hoşgörü ve saygıya ihtiyacımız vardır" diyenler %32.8, "Türklerle Kürtler arasındaki ilişkiler kötüdür ve ileride bu durum daha da kötüleşecektir" görüşünde olanlar da %5.8'dir. %5.8'lik bu oran Türkiye'de etnik bir çatışmanın bulunduğu söyleyenlerin oranı ile aynıdır. Bir başka dikkati çeken bir noktada da "tek bir milletiz, et ve tırnak gibiyiz" diyenlerle "Türkiye'de değil de nerede yaşamak istersiniz?" sorusuna ısrarla "Türkiye" diyenlerin oranı aynı olmasıdır. (%40)

Deneklere Türkiye'nin en önemli sorununun ne olduğu sorulmuş, birinci öncelikli sorunlar sırasıyla %65 ile enflasyon-işsizlik, %12.5 ile Kürt sorunu, %9.7 ile terördür. İkinci öncelikli sorunlar sıralamasında ise %35.3 ile terör, %17.1 ile yolsuzluk ve rüşvet, %9.3 ile enflasyon-işsizlik, %9.3 ile Kürt sorunudur.

Etniklikle ilgili doğrudan bir soru da evlenirken gözönünde bulundurulacak özelliklerdir. Bu açıdan verilen cevaplara bakıldığında %56.7 "anlaşabildiğim herkesle", %16.7 "dindar olanla", %9.1 "köklü bir aileden", %3.6 da "Kürt olması" önceliğini ileri sürmüşlerdir.

Sorunun çözümüyle ilgili alınan cevaplar da dikkat çekicidir. Buna göre, %63.6 ile "bölgedeki işsizliğin ve geri kalmışlığın ortadan kaldırılması", %16.2 "yöre halkına kültürel ve siyasal hakların verilmesi, %8.5'de "daha fazla demokrasi" cevapları alınmıştır. Bu arada araştırmanın terör ve bölücülük hareketlerinin en yoğun görüldüğü bir dönemde yapıldığını ve daha sonra da 1995'de yayımlandığını belirtebiliriz.

Etniklik konusuna değindikten ve dikkati çeken bir araştırma üzerinde de durduktan sonra etniklik ile terör arasındaki ilişkiyi ele alabiliriz.

Etniklik ile bağımlı olan ve bir bakıma etniklikle bağ kurulmaya zorlanan terör hareketlerinin ortaya çıkışı, küreselleşme ve Dünyadaki 90'lı yılların başında ortaya çıkan siyasi haritayı değiştiren gelişmelerle yakından ilişkilidir.

Küreselleşmenin siyasi, ekonomik etkileri olduğu açıktır. Dünyayı küçülten teknolojik imkanlar ile küreselleşme hareketleri bir taraftan bütünleşmiş bir Dünya hedeflerken diğer taraftan daha fazla bölünmüşlük yaratma potansiyelini

de bünyesinde barındırmaktadır. Aslında küreselleşmeye uygun bir ortamın bulunup bulunmadığı da tartışmalıdır. Kuzey-Güney farklılıkları, ülkeler arasındaki ekonomik dengesizlikler, hükümlanlık haklarının zaman zaman hiçe sayılması, önü açılan milli devletlerin hedef alınması, uygulanan çifte standartlar ve hoşgörü eksikliği küreselleşmeyi ister istemez tartışma alanına çekmiştir. Küreselleşme ile bazı milli devletler daha da güç kazanmaya, global bir güç haline gelmeye aday gözükmekte, bazıları ise, siyasi etkinlik kaybıyla hükümlanlık haklarının saldırılarla, sosyal yapıları önünde kurulan yeni tip tuzaklarla (etnik, mezhep, cinsiyet ve çevre vb.) karşılaşmaktadırlar. Nitekim, milli devletlerin ve milliyetçilik hareketlerinin önündeki engel ve tuzak artık sınıf çatışmasını esas alan ve demokrasiyi ortadan kaldırmayı hedefleyen kan kaybeden klasik ideolojiler değil, ama **çok kültürlülük** tezleridir. Yapınıza uysa da uymasa da... Bundan dolayı çelişkili gibi gözüken bir tarafta küreselleşme, diğer tarafta yükselen milliyetçilik hareketlerinin birlikte görülmesidir. Nitekim, son yıllarda yayınlanan bazı eserlerde bu açık bir şekilde ortaya konmaktadır¹².

Bu bakımdan Balkanlaştırma sürecinin Orta Doğu'da ve Dünyanın bazı sıcak bölgelerinde görülmesi, önü açılmış milli devletleri değişik tuzaklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Küreselleşme ile küresel çapta uygulandığı iddia edilen planlı ekonominin sağladığı imkanları kullanan süper güç ve bloklar, hedef alınan coğrafyalarda yapay etnikleştirme ve farklılaştırma, farklılıkları koruma ve çok kültürlülüğe dayalı politikalarla milletleri milletleşme sürecinden geriye çekerek boy, kabile, aşiret, mezhep merkezli kümeleştirmeler peşine düşmüşlerdir. Gaye siyasi ve ekonomik çıkarların önündeki milli dirençleri kırmaktır. Bu eğilim yeni kabilecilik (new tribalism) olarak isimlendirilmektedir¹³. Soğuk harbin yerini etnik ayrımcılık ve çatışma almıştır. Belirli bir coğrafya üzerinde hakim kültürü reddedici, Orta Asya kökeninden bizi uzaklaştırıp Anadolu'da mitoloji ve efsanelere dayalı yeni atalar ve soy arayışına çıkarak Türk kimliğini budamakla uğraşan karışmışlık (amalgamation) iddiaları, milletlerin kalabalıklaştırılması, coğrafyanın ve sermayenin vatansızlaştırılması, kimliklerin tartışmaya açtırılması, parça ile bütün, mahalli ile millinin, fert ile devlet ve toplumun mutlaka çatışması gereken unsurlar olarak ele alınması, milli devletlere açılan savaş küreselleşme ile ön plana çıkmıştır. Adeta globalleşme hareketleri ülkeleri milli menfaatleri karşısında tarafsız hale sokmaktadır. Milli devletler karşılıklı menfaatler uğruna milli menfaatlerinden tavize, milletlerarası ekonomik menfaatlerin teminatı ve jandarması olmaya zorlanmaktadır.

¹² Kellas, G.J., *The Politics of Nationalism and Ethnicity*, London 1991, sh.7.

¹³ Yinger, M.J., a.g.c., sh.76.

Ulus-devletler küreselleşmeyle Dünya pastasından daha büyük pay kapma peşinde olan ülke ve bloklara direndikleri oranda içeride değişik tipteki terör hareketleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu örgütler sanki demokrasi taraftarı ve demokrasinin eksikliğinden doğan bir sonuç olarak çelişkili bir şekilde değerlendirilmekte, silahlı terörün başarılı olma ihtimali söz konusuysa bunlar hürriyet savaşçıları ve geriila olarak milli devletle harp hali içinde düşünülmemektedir. Eğer silahlı terör ve eylem yoluyla bir ülkenin milli birlik ve bütünlüğü bozulamıyor, hükümlanlık hakları zedelenemiyor ise, bu defa "**silahsız terör**", "demokratikleşme ve insan hakları" şemsiyesi altında sunulmakta, çok kültürlülük dayatmaları görülmektedir. Türkiye dahil hiç bir milletleşmiş toplumda sosyal bütünleşmenin yolu fert ve sosyal grupların birleşilen ortak değer ve paydalarından uzaklaştırılarak, farklılıklar birlikteliklerin önüne geçirilerek elde edilemez. Türkiye'deki sorun bazı fert ve grupların haklı olmayan gerekçelerle vatandaşlık kültürünü, Türk milletine mensup olma şuurunu ve Türk kimliğini reddederek mikro ırkçılık peşinde koşmalarıdır.

Türkiye Milli Mücadeleyi ve Kurtuluş Savaşını büyük bir bedel ödeyerek, fedakarlıklarla gerçekleştirmiş ve Osmanlı'dan milli devlete geçmiştir. Ancak, milletleşme sürecinde ortak mutabakatların meydana çıkartılmasında ve güçlendirilmesinde sorunları aşabilmiş değildir. Yetişme alanlarımıza ve sosyal muhitlerimize göre aydın kimliğimizdeki farkların farklı dünyalara ve ülkelere mensup fertler gibi ortaya çıkardığı çelişkiler, kararsızlık ve belirsizlikler aşılabilmiş değildir. Bu yapı Türkiye'yi başta aydınları olmak üzere, kolayca ikili kamplaşmaya itebilmekte, bu da sağ-sol, laik-antilaik, cumhuriyetçi-demokrat, diplomalı-diplomasız gibi örneklerle somutlaşmaktadır.

Bir dönem Carter'ın başdanışmanlığını yapan Z.Brzezinski bir kitabında aynen şu ifadelerle yer veriyor: "... Bir imparatorluk sonrası devlet olan Türkiye hala kendi kimliğini yeniden tanımlama süreci içinde bulunmakta ve üç yöne çekilmektedir: modernistler onun bir Avrupa devleti olmasını arzu ediyorlar ve bu nedenle Batıya bakıyorlar; İslamcılar Ortadoğu yönüne ve bir müslüman topluluğuna yönelip güneye bakıyorlar: ve tarihsel bilinçli milliyetçiler Hazar Denizi havzası ve Orta Asya'nın Türki halkların üzerinde bölgesel olarak ege-men bir Türkiye için yeni bir misyon görüyorlar ve doğuya bakıyorlar. Bu görüşlerin her birisi de farklı bir stratejik eksen koyuyor ve bunların aralarındaki çatışma Kemalist devrimden bu yana ilk kez Türkiye'nin bölgesel rolüne bir ölçü de belirsizlik katıyor"¹⁴. Brzezinski'nin üç ana başlık altında topladığı tas-nifine aşağıdaki şıklar da eklenebilir:

- "Hakimiyet" kavramı üzerinde İslamı yeterince anlayamamaktan kaynaklanan değerlendirmeler milli sınırsız, bayraksız, milli devletsiz, milli kim-

¹⁴ Brzezinski, Z., Büyük Satranç Tahtası, (2. Baskı), İstanbul 1998, s. 121-122.

liksiz, vatansız, İslami geleneğine yabancılaştırılmış, tercüme kokan ve bizim geleneğimizle ilgisi bulunmayan model ve eserlerin etkisinde kalarak yeni bir müslüman arayışına çıkan radikal islamcı hareketler,

-Milli devlete düşman unsurlarla fark görmeden işbirliği içine giren Cumhuriyete numara takmaya meraklılar, milli-üniter devletin demokratik olmadığını iddia eden, laikliğe soğuk bakan ve kültürel çoğulculuğu esas alanlar,

-Batıyı tanımadan Batıdan ne ölçüde neyin alınacağını fark etmeden, Batıcılığa özenen, Batı içinde milli kimliğin kaybolmasına adeta razı olan bazı aydınlar,

-Yanlış uygulamalarla marjinal grupları kitleleştiren, Cumhuriyete karşı kültür alanlarının açılmasını, cemaatleşme ve yapay tarikatleşmeyi adeta teşvik eden, rejime düşman üretmekten kaçınmayan Cumhuriyetin akılsız dostları.

Demokrasilerde farklı görüşlere ve hatta radikal sayılabilecek gruplara da hayat hakkı tanınmaktadır. Ancak, bunların rejim üzerinde bir mücadeleye girişmemeleri esastır. Böyle bir durum ortaya çıktığı takdirde, demokrasilerin de kendi kendilerini koruma hakları vardır.

Önemli olan farklı görüşlere sahip fert ve gruplar arasında ortak alanların ve mutabakatların geliştirilebilmesidir.

Türkiye'de güvenlik güçlerimiz, Silahlı Kuvvetlerimiz silahlı terör hareketleriyle mücadelede daima başarılı olmuştur. Sorun sadece silahlı terörle mücadele değildir. Asıl yapılması gereken "silahsız terör"ü, ona alan açan mutabakatsızlıkları, belirsizlikleri ortadan kaldırabilmektir. Bunun için aşağıdaki hususlar gözönünde tutulabilir ve bazı yanlışlardan uzaklaşılabilir:

-Türk tarihine bir bütün gözüyle bakılabilmeli, gereksiz ve verimsiz tartışmalardan uzak durulmalıdır.

-Türk aydını önce kendi toplumunu ve yapısını tanıyabilmeli, ısmarlama modellerle, yakıştırma kavramlarla Türkiye'yi tartışır halden çıkarmalıdır.

Bu gerçekleşmediği takdirde, Türkiye'deki silahlı terörü Bask modeli ile bir tutar, yanlış karşılaştırmalar yaparız.

-Mozaik gibi yanlış kavramlar kullanıyoruz. Oysa bu kavramı bilerek kullanılanların asıl amacı önce Selçukluyu daha sonra Osmanlıyı ve Türkiye Cumhuriyetini Anadolu coğrafyasında bir hakim (dominant) kültür olmaktan çıkarmaktır. Vatanlaştırılan coğrafyayı vatansızlaştırmaktır.

-Hiç bir ciddi araştırma ve değerlendirmeye dayanmadan yapılan etnik grup numaralamaları,

-İslam ve demokrasiyi birbirine zıt gösteren, cumhuriyetçiliği, milliyetçiliği ve demokrat olmayı birbirinden ayrı gören ve birbiri yerine geçiren çarpık anlayış,

- "Dili Türkçedir" ifadesinin Anayasanın 3. Maddesinden çıkarılma ve milletvekili yemininin değiştirilme gayretleri,
 - Türkiye'de federasyon tartışmalarının açılması,
 - Türkçeyi yıpratıcı, gelişmesini engelleyici, ilim dili olmasını önleyici, yabancı dille eğitim ve öğretim tercihi, yer ve kuruluş isimlerinde Türkçenin dışlanması,
 - Genç yaş grubunu hedef alan uyuşturucu ve alkol saldırısı,
 - Yolsuzluk ve suistimal terörü,
 - Milli devlet anlayışını dolaylı olarak dışlayan, milli hukuk sistemi yerine çok hukukluluk arayışı,
 - Batılı sanayi toplumlarının da şikayetçi olduğu sapma davranışları, aile kurumunu dışlayıcı eğilimleri kaçınılmaz, önlenemez ve çağdaşlaşmanın bir boyutu şeklinde takdim edilmesi,
 - Bazı sivil toplum örgütlerinin Türkiye'nin içişlerine müdahalede taşaron olarak kullanılması,
 - Bazı basın yayın kuruluşlarının en ciddi konuları bile magazinleştirmesi, ciddiyet kaybı, basın basın dışı amaçlar için kullanıldığı için doğru haber alma hürriyetinin sınırlanması ve her gün ülke batıyor görüntüsünün verilmesi,
 - Yurt içinde ve yurt dışındaki toplantılara sunulan milli raporlardaki çelişkiler ve ülkenin yanlış tanıtımı,
 - Hoşgörü kapsamında hiç bir ciddi devletin kabul edemeyeceği konulardaki hoşgörü zorlamaları.
- Aslında bunlar güvenlik güçlerimizin silahlı terörle yaptığı mücadeleden daha çetin ve daha değişik muhataplarca yapılması gereken mücadele şekilleridir ve toplumu hedef alan farklı terör konularıdır.

SUMMARY

As it is widely known, ethnicity is one of the most debatable concepts. Ethnicity is indexed to cultural values above the biological arguments. Ethnicity can not be defined only by mothertounge or religion or art. An ethnic identity needs concrete and scientific indicators that fully differs from the dominant culture. Ethnic identity enriches the national identity. So it is not competitive with the national identity or culture but it is complementary. Mostly micro racism hides itself by ethnic arguments.

Ethnic picture of Turkey does not justify multicultural scope. In the article it is stated that terrorism which is against every one can not be attributed to ethnic factors. The writer uses some figures taken from some researches. Those figures show that the problem is mostly economical rather than cultural rights.